

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

**ДОКЛАД
ЗА ДЕЙНОСТТА НА
ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА
ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО**

2019 година

Съдържание

I. Въведение	3
II. Държавна политика за закрила на детето	3
III. Мониторинг и контрол на системата за закрила на детето	9
IV. Координация на политиките за децата	16
V. Деинституционализация на грижите за деца и развитие на социални услуги	23
VI. Участие в международни форуми	25
VII. Изпълнение на проекти и инициране на нови	26
VIII. Инициативи, кампании за промоциране правата на детето и изграждане на публичен	27
IX. Насоки, методики, методически указания	29
X. Сключване на споразумения, предложения за промяна на нормативни актове	30
XI. Административна и административнонаказателна дейност	31
XII. Жалби и сигнали на граждани и юридически лица	32
XIII. Заключение	35

I. Въведение

През изтеклата 2019 година, Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) реализира различни инициативи по повод отбелязване на 30-та годишнина от приемането на Конвенцията на ООН за правата на детето. Внушителната поредица от събития, съпътстващи празничната дата 20 ноември, наложи пълна мобилизация на усилията на служителите с цел безпроблемно и добре организирано протичане на предвидените събития. Проведените инициативи - валидиране на юбилейна марка, връчване на отличителния знак „Аз гарантирам щастливо детство“, „Празникът на доброто“, тържественото заседание на Националния съвет за закрила на детето и вграждането на капсула в Народното събрание с послание към бъдещите поколения, получи висока оценка и широк отглас в общественото съзнание.

Паралелно с тази организацията и в изпълнение на оперативните цели на Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) за 2019 година, бе работата по разработване и приемане на основни стратегически документи, а именно Националната стратегия за детето 2019-2030г., отчетът по изпълнение на Националната стратегия за детето 2008-2018г, Националната програма за закрила на детето за 2018г., както и разработването на Национална програма за закрила на детето за 2019г.

Изключително динамична беше годината и по отношение на проверките, извършени от служителите на агенцията. В изпълнение на предварително заложен план бяха извършени редица тематични планови проверки в училища и детски градини, на територията на цялата страна, като основната им цел бе да се изследва ефективността в работата на училищата и детските градини по предотвратяване и рехабилитация на различни видове насилие върху децата. Извършена беше и проверка на областните екипи по приемна грижа, с цел оценка на качеството и ефективността на предоставяната услуга „Приемна грижа“; оценка на организацията на работа и управлението на услугата. Проверени бяха и практики на АГ специалисти с оглед наблюдение на работата по сигнализиране за ненавършили пълнолетие бременни и родили деца в риск.

II. Държавна политика за закрила на детето

1. Отчет на Национална Стратегия за детето (2008 – 2018 г.)

Националната стратегия за детето 2008 – 2018 г. (Стратегията) е първият политически документ, който очертава рамката на дългосрочна държавна политика за закрила и подобряване на положението на всички деца в България за период от десет години. Разработена в съответствие с целите и принципите на Конвенцията на ООН за правата на детето (КПД) и Закона за закрила на детето (ЗЗД), този стратегически документ регламентираше приоритетните направления и действия за подобряване на благосъстоянието на децата в България. Стратегията бе приета от Народното събрание на 31 януари 2008 г. в изпълнение на ЗЗДет., като на базата на този документ се подготвят и приемат от Министерския съвет ежегодни национални програми, чийто фокус са закрилата на правата на децата. Чрез тези програми се регламентират и отговорностите на всички държавни институции, които са ангажирани със закрилата на децата в Република България.

След изтичане на срока на този документ (2018 г.), през месец декември на същата година бе изготвен доклад – анализ за изпълнението на Националната стратегия

за детето (2008 – 2018), който обхваща целия период на действие и се основава на информация, предоставена от Министерството на труда и социалната политика (МТСП), Министерството на здравеопазването (МЗ), Министерството на образованието и науката (МОН), Министерството на културата (МК), Министерството на младежта и спорта (ММС), Министерството на правосъдието (МП), Министерството на вътрешните работи (МВР), Националния център по обществено здраве и анализи (НЦОЗА) и Националната комисия за борба с трафика на хора (НКБТХ).

Основна цел на доклада е представяне и оценка на изпълнението на Стратегията, настъпилите промени в социално-икономическата и политическата среда, постигнатите резултати и осъществения напредък през целия десет годишен период. Формулираните в Стратегията приоритетни области на въздействие обхващат всички сфери на обществения живот, които оказват влияние върху благосъстоянието на децата – семейна среда, здравно обслужване, образование, отдих и свободно време, алтернативни грижи, жизнен стандарт и социално подпомагане, преодоляване на експлоатацията и злоупотребата с деца, специални мерки за закрила на децата, зачитане на тяхното мнение и право на идентичност, както и защита срещу дискриминация.

Докладът съдържа общи изводи и препоръки по изпълнението на този стратегически документ по приоритетни области, формулирани по начин, който извежда на преден план следните секторни политики:

- Намаляване на детската бедност и създаване на условия за социално включване на децата;
- Осигуряване на равен достъп до качествена предучилищна подготовка и училищно образование;
- Подобряване на здравето на децата;
- Насърчаване на участието на децата при формиране и изпълнение на политики, свързани с техните права и отговорности.

Намаляването на детската бедност е дефинирано като първа оперативна цел в Стратегията, в която се акцентира върху общата демографска и икономическа ситуация в страната. Статистическите данни показват, че през периода на действие на този документ, рискът от бедност сред децата не намалява, както и не намалява делът на децата, които живеят в бедност. Видно е, че рискът от бедност и социално изключване сред децата е функция на общото икономическо, демографско и социално развитие на страната. От анализа става ясно, че поставените в Стратегията цели, свързани с преодоляване на бедността сред децата, не могат да бъдат решени само с политики, ориентирани към детето. Оценката на бедността в зависимост от типа на домакинството показва, че особено уязвими са домакинствата с три и повече деца, домакинствата на самотни родители, както и децата от малцинствените групи. Статистическите данни показват, че рискът от бедност е най-висок именно в домакинствата с три и повече деца – 65%, както и в семействата на самотни родители – 36%.

Данните в доклада ясно очертават многостранните измерения на бедността сред децата, което от своя страна подчертава необходимостта от прилагане на интегриран подход между различните секторни политики – осигуряване на заетост, съвместяване на професионалния и личния живот, осигуряване на равен достъп до качествено образование и здравеопазване, предоставяне на качествени и достъпни социални услуги,

осигуряване на устойчивост и адекватност на социалните плащания, жилищно настаняване и др. Това поставя на преден план необходимостта да се постигне по-добро институционално взаимодействие, като интересите на детето следва да бъдат поставени в центъра. Постигането на тази цел изисква целенасочено събиране, поддържане и управление на информацията, на базата на която да се планират и реализират политиките за детето. Този подход ще позволи да бъдат точно идентифицирани факторите, които определят повишения риск от бедност при децата, и към тях да бъдат насочени съответните политики. В анализа е засегната и подготовката на кадрите, която ще доведе до по-добро качество на социалните услуги и повишаването на ефективността на провежданите политики.

Намаляването на относителния дял на децата, отглеждани в специализирани институции и осигуряването на възможност те да живеят и да се развиват в семейна среда е един от най-ясно изразените положителни резултати на Стратегията. Изпълнението на Плана за действие към Националната стратегия „Визия за деинституционализацията на децата в Република България“ показва, че това е най-мощната реформа в тази област досега, както от перспективата на постигнатите резултати и създадените нови услуги, така и според ангажираните институции. Броят на децата в специализираните институции е намален значително – с над 90%.

Втората оперативна цел в Стратегията е свързана със създаването на условия за равен достъп до качествена предучилищна подготовка и училищно образование за всички деца. Равният достъп до качествено образование е предпоставка и условие за личностно развитие, разгръщане на потенциала на всяко дете и превенция на социалното изключване. Той е фактор за преодоляване на дискриминиращото влияние и ограниченията на социалната среда върху образователната подготовка, особено по отношение на децата в непривилегировано положение. Факторите, които водят до отпадане от училище, са многобройни, като значителна част от тях са свързани с материалното състояние на семействата. В този аспект се проявява и връзката между нивата на бедност сред децата и дела на отпадащите от училище. Важността на този проблем произтича и от обстоятелството, че включването на децата в училищната система, т.е. тяхната образователна интеграция, е предпоставка за ефективната им социализация впоследствие.

Не на последно място е засегната и мотивацията за посещаване на училище и придобиване на добро образование, която остава относително ниска сред родителите на деца от определени малцинствени групи. Нещо повече, в определени региони на страната се наблюдава ясно изразена сегрегация сред училищата на етнически принцип.

Налице е целенасочена политика за подобряване на владеенето на българския език от децата, за които той не е майчин, като основа за ефективно включване в учебния процес и подобряване на образователните постижения на тези ученици. Формирането на ключовите компетентности е дефинирано като основна образователна цел в Закона за предучилищното и училищното образование, който влезе в сила от 2016 г.

Третата оперативна цел е свързана с подобряването на здравето на децата. Данните за детската смъртност, която е един от най-значимите индикатори за материалното, здравното и културното равнище на населението, очертават динамична картина. Например, данните сочат, че през първите три години от изпълнението на

стратегията, здравето на децата като цяло се е влошило и смъртността сред децата се е повишила. През 2016 г. е достигнато най-ниското ниво на детската смъртност в цялата история на демографската статистика в България.

Налице е подобряване на показателите за спазване на имунизационния календар, като част от поставената задача за подобряване на профилактиката на здравето при децата. Постигнати са резултати и по отношение на ограничаването на риска от разпространяване на тютюнопушенето, злоупотребата с алкохол, употребата на наркотични вещества и др. Майчината смъртност също показва устойчива тенденция на понижаване след 2013 г. Наблюдава се положителна тенденция на намаляване на броя на децата, които за първи път са освидетелствани от експертна лекарска комисия за наличие на увреждане. Обхватът с профилактични прегледи на децата, посещаващи детски ясли, се е повишил с 4 процентни пункта спрямо 2008 г., а при учениците повишението е още по-голямо – с 8,4 процентни пункта. Паралелно с това се очертава и тенденция към стабилно намаляване на броя на децата и учениците със здравословни проблеми, макар че продължава да е висок дялът на учениците с наднормено тегло и затлъстяване.

Проблемът за детското участие при формирането и изпълнението на политики, свързани с децата, е дефиниран като четвърта оперативна цел на Стратегията. Развитието на система за осигуряване на детското участие е основен приоритет в работата на Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД), към която през 2003 г. е създаден Съвет на децата, който се превърна в уникална институция на децата с национално представителство. Форум, който им дава възможност да изразят мнение и да участват при формирането на политиките, които ги засягат.

Децата получават възможност да изразяват своето мнение и да оказват влияние върху взимането на решения за техния живот и бъдеще и да постигат промяна. Участието им е на доброволен принцип – включени са и деца от уязвими и маргинализирани общности, на различна възраст и с различни способности при взимането на решения по всички теми, засягащи техния живот.

Въпреки, че правото на децата да бъдат изслушвани и да участват при взимането на решения, които ги засягат е застъпено в българското законодателство, все още липсва нормативна база или конкретно дефинирани правила и процедури, които да изискват и задължават специалистите, работещи с деца във всички сектори – здраве, образование, социална политика и др., да се съобразяват с мнението на децата и да работят с тях по адекватен начин. Също така е установена липсата на действащи документи – политически, стратегически, нормативни и др., които цялостно да регламентират детското участие при изработването, осъществяването и мониторинга на политиките за деца.

Промяната на нагласите и разбиранията по отношение на правата на децата и в частност правото им на участие е едно от ключовите направления, по които следва да се предприемат конкретни действия. Усилията на държавните институции трябва да бъдат насочени към осигуряване на ресурси за осъществяване и популяризиране на детското участие, именно като проява на гражданска активност на децата.

В доклада е отделено специално внимание за приноса на ДАЗД за изпълнение на този важен политически документ.

2. Разработване на Национална стратегия за детето (2019 – 2030 г.)

Правната регламентация за разработване на Националната стратегия за детето 2019-2030 г. се съдържа в чл. 1, ал. 3 от Закона за закрила на детето. Въз основа на Решение от 39-то заседание на Националния съвет за закрила на детето (НСЗД), проведено на 9 май 2018 г., е създадена междуинституционална работна група за разработване на този стратегически документ.

Създаването на проект на Национална стратегия за детето започна през 2018 г. и бе съпроводен с провеждане на широк консултативен процес, който се изразяваше в събиране на предложения за тематичния обхват, целите и мерките за тяхното изпълнение, както и времевия обхват на стратегията. Провеодоха се двустранни консултации, тематични работни срещи, фокус-групи, допитвания, обществени обсъждания, консултации, кръгли маси и др. (над 45 срещи) с участието на родителски организации, професионални съсловия, педагози, психолози и специалисти, ангажирани в пряка работа с деца и родители, законодателната, съдебната и местната власт, академичната общност и международни организации. Като част от консултативния процес беше организирана Национална консултативна среща от ДАЗД съвместно с Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Децата също бяха включени в процеса на консултиране чрез провеждането на допитвания, насочени към детски и младежки организации, ученически съвети и участия в тематичните срещи на представители на Съвета на децата към председателя на ДАЗД.

Проектът на Национална стратегия за детето 2019-2030 г. беше одобрен от членовете на Националния съвет за закрила на детето на проведеното заседание 19 декември 2018 г. Стратегията е публикувана за обществено обсъждане на Портала за обществени консултации на Министерския съвет на 10 януари 2019 г. Срокът за общественото обсъждане бе до 8 февруари 2019 г. Общественото обсъждане протече при изключителна активност от страна на граждани и организации. Повече от 130 мнения и становища постъпиха в ДАЗД или бяха публикувани на платформата за обществено обсъждане. Изразените мнения, становища и предложения бяха обсъдени в различни по формат работни групи, като една част от тях бяха интегрирани в окончателния вариант на проекта на Стратегията.

Проектът на Национална стратегия за детето 2019-2030 г. е изпратен по компетентност на Министерство на труда и социалната политика за предприемане на последващи действия. Въпреки усилията, поради изразено несъгласие от страна на различни граждани и организации, разглеждането на този документ е спряно.

3. Отчет на Национална програма за закрила на детето 2018 г. и разработване на Национална програма за закрила на детето 2019 г.

На 21 януари 2019 г. беше проведено първото за годината заседание на работна група „Координация на дейностите и политиките“ към Националния съвет за закрила на детето (НСЗД). Основната цел на заседанието е финализиране на работата на експертите по проекта на Националната програма за закрила на детето 2019 и Доклад по изпълнението на Националната програма за закрила на детето за 2018. Докладите са изготвени въз основа на постъпилите предложения и отчети от отговорните

институции, включително и приносят на НПО в отделните тематични области на новия годишен период.

Проектът на Национална програма за закрила на детето за 2019г., както и проекта на Доклад по изпълнението на Национална програма за закрила на детето за 2018 година са представени на вниманието на членовете на заседание на НСЗД, проведено на 14 февруари 2019 г.

В резултат на проведена дискусия, проектите на двата политически документа са приети, след което са предоставени на министъра на труда и социалната политика.

За съжаление до края на 2019 година, документите не са приети, поради появилите се в публичното пространство по време на общественото им обсъждане негативни обществени реакции от страна на някои неправителствени организации и религиозни общности.

4. Национална програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца 2017 – 2020 г.. Отчет за изпълнението на Плана за действие 2017 – 2018 г. за изпълнение на Националната програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца (2017 – 2020 г.) и изготвяне на План за действие за периода 2019 – 2020 г.

На основание чл. 8, ал.2 от Правилника за структурата, организацията и дейността на НСЗД функционира Междуведомствена работна група “Превенция на насилието и злоупотребата с деца”. Групата има основна задача да извършва мониторинг на изпълнението на “Националната програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца”, както и на всеки две години да разработва проект на План за действие за изпълнение на Националната програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца, в който се планират мерки и дейности. Всяка година работната група изготвя доклад, който съдържа отчет на извършената работа през изминалата година, на база на събраната информация от всички ведомства.

Планът за действие за периода 2019 – 2020 г. към Национална програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца 2017 – 2020 г. (НППНЗД) беше разработен от междуинституционалната работна група „Превенция на насилието и злоупотребата с деца“ към Националния съвет за закрила на детето.

Важен акцент е, че заложените дейности са свързани с реформата в областта на детското правосъдие и въвеждане изискванията на Директива 2016/800 от 11 май 2016 г. относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство.

По проект, изпълняван от Министерство на правосъдието „Укрепване на правния и институционалния капацитет на съдебната система в сферата на младежкото правосъдие” са изградени 12 специализирани помещения за щадящо изслушване и разпит на деца, т.нар. "сини стаи". В двугодишния период се очаква да се изградят „сини стаи“ и във всяко едно РУ на МВР. В тази връзка е заложена дейност за разработване и въвеждане на стандарти за използване и работа в специализирани помещения за щадящо изслушване на деца.

В проекта на Плана за действие е заложено и популяризиране на НТЛД 116 111 и на другите алтернативни способи за подаване на сигнал за насилие над деца; на платформи за онлайн безопасност и т.н.

Предвид тревожната статистика за нарастването на ранните раждания, в Плана са заложили дейности, свързани с превенция на ранни бракове и раждания сред децата. Предвидени са мерки и по отношение на друг проблем, който нараства през последните години - т.нар. родителски конфликти, като са дадени редица предложения, свързани с промени в нормативната уредба, които да подпомагат разрешаването на тежките конфликти при развод между родители. В Плана са залегнали също мерки за превенция на наркоманиите, противодействие на трафика на хора и закрила на децата в дигиталната среда.

В продължение на работата от предходния план са заложили редица дейности, които са в посока на защита на децата от насилие в дигиталната среда, като особено внимание и обърнато и на превенцията на насилието в образователната система.

В проекта на Плана за действие са заложили обучения на професионалистите за работа с непридружените деца чужденци, включително търсеци или получили международна закрила, с оглед постигане на ефективна закрила от насилие, разработване на механизъм за оценка на най-добрия интерес на детето, актуализиране на разработения Координационния механизъм за взаимодействие между институциите и организациите при случаи на непридружени деца или разделени от семействата си деца-чужденци, намиращи се на територията на страната, включително децата, търсеци и/или получили международна закрила и неговото прилагане в практиката и мониториране на изпълнението му.

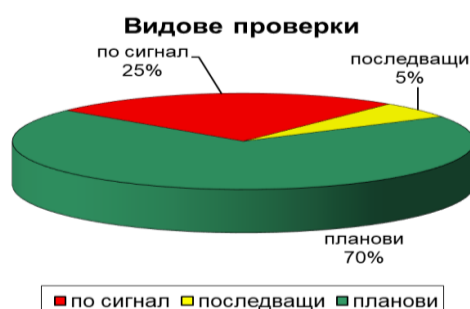
Отчетът за изпълнение на Плана за действие за 2018 г. и проекта на Плана за действие за периода 2019 – 2020 г. към Национална програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца 2017 – 2020 г., след разглеждане на заседание на НСЗД, бяха изпратени на министъра на труда и социалната политика и публикувани на Портала за обществени консултации за обществено обсъждане, след което няма предприети последващи действия, предвид постъпилите множество необосновани коментари от различни граждани и организации, идентични с тези срещу проекта на Националната програма за закрила на детето за 2019 г.

III. Мониторинг и контрол на системата за закрила на детето

1. Извършени проверки.

През 2019 г. служителите на ДАЗД извършиха общо **343 броя** проверки, от които:

- **85** броя проверки по сигнал;
- **239** броя планови проверки;
- **19** броя проверки за проследяване изпълнението на дадени задължителни предписания след извършени проверки.

Съобразно правното основание, проверките са разпределени както следва: по права са 297, комбинирани по права и стандарти – 46 бр., няма извършени проверки само за проследяване спазването на стандартите по НКССУД.

През 2019 г. са извършени 85 проверки по сигнал в различни образователни и социални заведения, както и отдели „Закрила на детето” към дирекциите „Социално подпомагане” на територията на страната. Водещи по брой са извършените проверки в дирекции „Социално подпомагане” – 33 бр. (38.8%) и образователните заведения – 24 бр. (28.2%), следвани от Центровете за настаняване от семеен тип – 11 бр. (12.9%) и други социални услуги за деца – 14 бр. (16.5%). Сигнални проверки са извършени и в 2 специализирани институции (ДДЛРГ) и 1 лечебно заведение. Седем от извършените проверки по сигнал са по повод на подадени сигнали на НТЛД 116 111.

При преобладаваща част от последващите проверки е констатирано, че дадените задължителни предписания са изпълнени в цялост или частично. Само в един случай е установено, че не са положени усилия за изпълнение на задължително предписание. В тази връзка е съставен акт за установяване на административно нарушение на управителя за неизпълнение на влязло в сила задължително предписание.

След 3 проверки по сигнал в две социални услуги, предоставяни от лицензирани доставчици, докладите от проверките са предоставени на Комисията по лицензиране, към Държавната агенция за закрила на детето. На единия от двата доставчика е издадена Заповед за отнемане на лиценза, която е обжалвана пред Административен съд – София-град.

През отчетния период, на основание Заповед на Председателя на ДАЗД, стартира извършването на регулярни периодични проверки в Центъра за прием на обаждания на НТЛД 116 111. В хода на същите се изискват распечатки за постъпилите обаждания, установява се броя на служителите на смяна, изискват се записи на произволно избран разговор, както и се прослушват такива, наблюдава се работата на консултантите и се водят беседи с тях и координатора. За извършените проверки се съставя протокол, копие от който се представя на Председателя на ДАЗД.

В хода на извършените проверки на дейността на Центъра за прием на обаждания на НТЛД 116 111, е установено, че има телефонни номера, които са в т.нар. „черен списък“ и обажданията от тях са блокирани, като причина за това е злоупотреба с линията или проява на арогантно поведение от обаждащите се. В случаи на непосредствен риск за живота и здравето на обаждащия се, сигналът се прехвърля и на телефон 112.

През 2019 г. са извършени и 5 тематични планови проверки. Паралелно стартира извършването на две тематични планови проверки в образователни институции на теми „Работа по превенция на насилието на деца/ученици в училище, по преодоляване на проблемно поведение на детето/ученика, в критични ситуации“ и „Работа по превенция на насилието на деца в детски градини, по преодоляване на проблемно поведение на детето, работа в критични ситуации“. Целта им е изследване на ефективността в работата на учебните заведения по предотвратяване и рехабилитация на различни видове насилие върху децата, работата с деца/ученици с проблемно поведение, както и при кризисни ситуации. Проверките са относно спазване правата на детето, регламентирани в чл. 3, т. 2 и чл. 19, т. 1 и т. 2 от Конвенцията за правата на детето

(КПД) на ООН, както и правото на закрила срещу насилие на детето, регламентирано в чл. 11, ал. 2 от Закона за закрила на детето (ЗЗДет.). Проверките са извършени по предварително изработена методика и прилежащ към нея инструментариум за събиране на необходимата информация, при спазване на определен времеви и финансов график. При проверките са проведени беседи и анонимно анкетно проучване с персонал на учебните заведения, ученици, родители на деца от детските заведения, извършено е наблюдение и преглед на документи. През изтеклата година са извършени 126 бр. проверки в образователни институции.

Третата тематична планова проверка е в Областни екипи по приемна грижа (ОЕПГ), на тема „Взаимодействие на екипите по приемна грижа към общините с дирекциите „Социално подпомагане“ за оказване на подкрепа на приемните семейства при отглеждане на настанените деца и мерките, които се прилагат за тяхната реинтеграция и осиновяване“. Целта на тематичната проверка е изследване на: взаимодействието с дирекциите „Социално подпомагане“ по места; подкрепата, която се оказва на приемните семейства; наблюдението на работата на приемните семейства; мерките, които се предприемат за подкрепа на процеса на реинтеграция в биологично или осиновително семейство на настанените в приемни семейства деца. Основните акценти са насочени към оценка на изпълнението на критерии и стандарти по Приложение № 2 към чл. 29 от Наредбата за критериите и стандартите за социални услуги за деца; оценка на качеството и ефективността на предоставяната услуга „Приемна грижа“; оценка на организацията на работа и управлението на услугата. Проверени са общо 29 бр. обекти.

Четвъртата тематична планова проверка е в медицински практики и е на тема „Спазване правата на детето от страна на АГ специалисти в случаи на наблюдаване на бременност и раждания от малолетни/непълнолетни момичета“. Целта на тематичната проверка е събиране на информация за случаи на малолетни и непълнолетни бременни и родилки от 01.01.2019 г. до момента на съответната проверка, както и проследяване познаването и реалното спазване на задължението за съдействие на органите за закрила от страна на АГ специалистите, съгласно чл. 7, ал. 1 и ал. 2 от Закона за закрила на детето по отношение на наблюдавани малолетни и непълнолетни бременни момичета и родили деца, с оглед разработване на политики по превенция на проблема. Обект на изследване е и взаимодействието със социалните служби по места и с услугите, както и предприеманите действия за предотвратяване на такива случаи.

Изборът на конкретните практики е направен въз основа на предварително подадена информация от РЗИ и/или лечебни заведения. Проверки са извършени в 56 бр. лекарски практики.

Последната пета тематична планова проверка е по повод на постъпил в ДАЗД доклад от международна организация Интернационал за правата на хората с увреждания, в който са изнесени тревожни данни за качеството на грижа в центрове за настаняване от семеен тип за деца с увреждания (ЦНСТДМУ), центрове за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания с потребност от постоянна медицинска грижа (ЦНСТДМУППМГ) и в дневни центрове за деца с увреждания (ДЦДУ) в Р България. Паралелно с доклада на Интернационал за правата на хората с увреждания в ДАЗД е постъпило и писмо от Кейт Блюет - продуцент/директор от телевизия ВВС

World, в което е отбелязано, че екип на медията е посетил услуги от резидентен тип, създадени след деинституционализацията в страната, с цел изследване на грижата, която се полага за настанените потребители. Отбелязано е, че независимо от закриването на специализираните институции и създаването на услугите от резидентен тип, за което са инвестирани много средства, условията в някои от резидентните услуги не отговарят на международните стандарти.

Проверката е с основна цел изследване на грижите, които се полагат и закрилата от насилие за децата, настанени в социалните услуги от резидентен тип за деца с увреждания и деца, които ползват социални услуги в общността в ДЦДУ, ефективността в работата на ЦНСТДМУ, ЦНСТДМУППМГ и ДЦДУ по предотвратяване на различни видове насилие върху децата, изследване на липсата на грижи и небрежно отношение, както и прилагане на неприемливи методи на възпитание и неподходящи ограничителни мерки. Проверки са извършени в 23 обекта.

За резултатите от всички планови проверки са изготвени подробни анализи с конкретни предложения и препоръки, които са сведени на вниманието на отговорните институции.

2. Задължителни предписания.

В резултат на извършения контрол от служителите на агенцията, през периода м. януари - м. декември 2019 г. са издадени 198 бр. задължителни предписания (ЗП) с 639 конкретни мерки, придружени с писмени методически указания за изпълнението им и механизъм за взаимодействие между отговорните институции.

Издадените задължителни предписания са както следва:

- 4 бр. от стартиралата през м. февруари 2018 г. планова проверка в ДДЛРГ и Центрове за настаняване от семеен тип на деца и младежи, относно спазване правото на детето, регламентирано в чл. 19, т. 1 и 2 от Конвенцията на ООН за правата на детето, относно спазване правото на закрила на детето, регламентирано в чл. 10, ал. 1 и чл. 11, ал. 2 от Закона за закрила на детето, както и Стандарти 14, 17, критерий 5 и 6 на Стандарт 21 и Стандарт 24 от Приложение № 3 към чл. 48 от Наредбата за критериите и стандартите за социални услуги за деца - 4 бр. ЦНСТДБУ;
- 54 бр. от стартиралата през м. февруари 2019 г. тематична планова проверка "Работа по превенция на насилието на деца/ученици в училище, по преодоляване на проблемно поведение на детето/ученика, в критични ситуации";
- 24 бр. от стартиралата през м. февруари 2019 г. тематична планова проверка "Работа по превенция на насилието на деца в детски градини, по преодоляване на проблемно поведение на детето, работа в критични ситуации";
- 27 бр. от извършена в периода 15.07 - 15.09.2019 г. тематична планова проверка на областните екипи по приемна грижа (ОЕПГ);
- 20 бр. от планова проверка в медицински практики и на АГ специалисти в МЦ и ДКЦ за спазване правата на детето в случаи на наблюдаване на бременност и раждания от малолетни/непълнолетни момичета, която ще приключи през м. януари 2020 г.;
- 4 бр. от извършени последващи проверки за проследяване изпълнението на дадено задължително предписание;

- 65 бр. от извършени проверки по сигнал;
- През 2019 г. от председателя на ДАЗД при извършени проверки по сигнал са издадени 65 бр. задължителни предписания с 307 конкретни мерки: 28 бр. задължителни предписания с 96 мерки на дирекции „Социално подпомагане“;
- 19 бр. задължителни предписания със 113 мерки на образователни институции (училища и детски градини);
- 16 бр. задължителни предписания с 94 мерки на доставчици на социални услуги;
- 2 бр. с 4 мерки на специализирани институции.

В ДАЗД са постъпили отговори за изпълнение на задължително предписание от ръководителите на 58 институции. Няма постъпила обратна информация за изпълнението от страна на 4 институции.

За отчетния период са обжалвани 2 бр. задължителни предписания. За едно от тях, в ДАЗД е постъпило Решение №6052/17.10.2019 г. по дело №5772/2019 на Административен съд – София-град (АССГ), видно от което е отхвърлена жалбата срещу даденото задължително предписание, като същото е влязло в сила. По отношение на второто предписание, към настоящия момент няма постановено решение от страна на АССГ.

Най-голям брой задължителни предписания са дадени на дирекциите „Социално подпомагане” – 28 бр., следват образователните институции – 19 бр. (училища и детски градини), доставчиците на социални услуги – 16 бр. и 2 бр. специализирани институции.

Въз основа на дадените задължителни предписания на ДСП се налага извода, че са налични пропуски при съставяне на оценка на потребности и план за действие; липса на пълно проучване от страна на ДСП при сигнал за дете в риск, не проследяване на дадено на родител задължително предписание, липса на последващи действие при несъдействие на родителя на органа за закрила на местно ниво, както и възпрепятстване от негова страна за ползването на социална услуга в общността, за която има издадено направление. В случаите на родителски конфликти не се предприемат адекватни действия, поради което не се постигат реални резултати за детето и семейството.

Видно от дадените задължителни предписания на образователните институции, не се спазва Механизма за противодействие на училищния тормоз, налични са пропуски по отношение на вътрешния контрол, липсват правила за работа при постъпване на жалби, инциденти, достъп на медии, персоналят не е обучен по темата насилие, към изискванията, касаещи квалификацията на служителите не е включено познаване и прилагане на законодателството за закрила на дете. Установени са пропуски, касаещи водене на задължителна документация.

Дадените задължителни предписания на доставчици на социални услуги налагат извода, че не се спазва в пълнота Процедурата за защита и действие при сигнал за насилие, злоупотреби, дискриминация или друга рискована ситуация за дете от член на персонала, децата или други лица; екипът не е запознат със законодателството в областта на закрила на дете, липсват изисквания към служителите за познаване на детското развитие, както и периодична справка за водени досъдебни производства. Установено е непознаване историята на дете, настанено в услугата, съставяне на

планове за грижи, съдържащи общи дейности; занижен контрол по прием на лекарства, липса на участия на екипа в обучения, супервизии, обмяна на опит.

При извършените проверки по сигнал на ДДЛРГ са установени пропуски, за отстраняването, на които са дадени задължителни предписания изразяващи се в съставяне на планове за напускане на институцията за всички деца, съвместно с дирекция „Социално подпомагане“; планиране и провеждане на индивидуална работа с всяко едно дете, с оглед подготовка и подкрепа в процеса на напускане на институцията; осъществената практическа работа с децата да бъде документирана и отразена в съответните планове за грижи и планове за напускане.

За всички извършени проверки, приключили със задължително предписание са уведомени горестоящите органи за резултатите и за съдействие по отношение на изпълнението им.

3. Мониторинг.

През 2019 година е извършено наблюдение в 4 обекта: Регистрационно-приемателен център (РПЦ) – гр. Харманли, обл. Хасково; Поправителен дом за непълнолетни момчета – гр. Враца и две училища в гр. Сливен.

Целта на мониторинга в РПЦ – Харманли е повишаване качеството на грижа, подобряване на междуинституционалното сътрудничество и гарантиране правата на непридружени деца, чужди граждани. Установено е, че от предходното наблюдение през 2018 г. има положителни промени, свързани с работата с непридружени деца. Освен включването им в образователната система и в курсове по български език, с тях се провеждат множество дейности за осмисляне на свободното време. Положителен е фактът на обособяване на отдел „Социална адаптация“, който да работи с уязвимите групи. За служителите са осигурени специализирани обучения, които да подобрят ефективността на работата. Всяко непридружено дете има отговорен служител, който проследява благосъстоянието му. Децата знаят кой е отговорен за тях и към кого да се обръщат при необходимост. Изготвяната бърза оценка дава възможност за оказване на първоначалната необходима помощ – основно за продължаване на образованието, за предоставяне на дрехи и за оказване на медицинска грижа. Непридружените деца се настаняват в отделни спални помещения от тези на останалите бежанци. Материалната база – сградите и дворното пространство, е подобрена.

От страна на РПЦ е осигурена здравна помощ, хранене. Множеството неправителствени организации, които работят „на терен“ предоставят юридически консултации, социална медиация, ангажиране на деца с различни дейности, превод, поддържане на връзка с училищата, в които учат децата.

Установено е, че няма практика от отдел „Социална адаптация“ към РПЦ – Харманли да се изготвят оценки и да се работи с деца, които са заедно със семействата си и в които са констатирани проблеми. Причина за това е, че някои от тях не попадат в определението за уязвима група, съгласно вътрешните правила на ДАБ. Ако информацията за проблемите не е получена по време на интервюто, няма практика за уведомяване на ДСП – Харманли, с оглед предприемане на действия по компетентност.

Не е установено провеждане на индивидуална работа с деца във връзка с преживяна травма.

Все още трудност представлява предприемане на мярка за закрила за непридружени деца, получили статут, поради което те продължават да са на територията на РПЦ.

Дадени са препоръки, свързани с подаване на сигнал до ДСП – Харманли при наличие на дете, нуждаещо се от закрила, и изготвяне на оценка на тези деца от социалните работници от отдел „Социална адаптация” при РПЦ – Харманли. Препоръчано е още: организиране на работна среща между представителите на отдел „Социална адаптация” при РПЦ – Харманли и отдел „Закрила на детето” при Дирекция „Социално подпомагане” – Харманли, с цел подобряване на междуинституционалното взаимодействие; съблюдаване за наличие на индикации за преживяна травма при дете от страна на отговорните служители, с оглед насочване за психологическа подкрепа; инициране на работна среща с представители на Агенцията за социално подпомагане и Националното сдружение на общините в Република България за обсъждане на проблемите, свързани с гарантиране правото на закрила на непридружените деца, настаняването в социална услуга.

В хода на посещенията в Поправителния дом за непълнолетни момчета – гр. Враца са проучени честотата и начините на осъществяване на контакти на децата с техните роднини, предприеманите мерки и действия за защита от насилие, извършваната социална и корекционна работа с тях в дома и подготовката за тяхната успешна ресоциализация, включително и взаимодействието с дирекциите „Социално подпомагане“ в страната.

За подобряване на организацията и качеството на работа с непълнолетните лишени от свобода и с мярка „Задържане под стража“ в Поправителен дом – гр. Враца, на началника на дома са дадени конкретни препоръки в посока: повишаване на информираността на непълнолетните лишени от свобода в правен аспект; отчитане на мнението им при изготвянето на менюто за храненето; провеждане на анонимни анкетни проучвания; включване на униформените държавни служители, както и на педагозите в обученията за работа с деца, жертва на престъпление или извършили такова, за разпознаване на различните индикатори за насилие, в обученията за правата на децата и пр.; търсене на съдействието на дирекциите „Социално подпомагане” (ДСП) по настоящ адрес на децата, преди настаняването им в поправителния дом за предоставяне на информация за социалния статус на настанените деца и здравословното им състояние; създаване на организация за включването на лишените от свобода в спортни и културни мероприятия, включително и извън поправителния дом и др.

За резултатите от извършения мониторинг е уведомен министърът на правосъдието.

Мониторингът в ОУ „Братя Миладинови“ и ОУ „Юрий Гагарин“ – гр. Сливен е осъществен във връзка с разпространена в социалните мрежи информация, че „социални работници ще отнемат деца от семействата“, при което е възникнала масова истерия в учебните заведения в град Сливен. Родители масово са вземали децата си от училища в областния град и са отказвали да ги върнат. Целта на посещенията е да бъде оказана подкрепа на ръководството и персонала, за преодоляване на напрежението и тревожността, създали се във връзка с ескалиралото напрежение. Установено е, че във връзка със ситуацията са предприети мерки за връщане на децата в училище.

Проведени са родителски срещи с родители на деца от всеки клас, на които са били разяснени законовите разпоредби, обяснено им е, че деца се извеждат от семейството само с решение на компетентния съд. На срещите са присъствали представители на РУО – Сливен. На децата също са направени разяснения от класните ръководители и психолога в училището. Мобилни екипи, както и класните ръководители и медиаторите са посетили семействата в ромския квартал. При извършеното наблюдение в двете училища е установено, че учениците са спокойни, учебните занятия протичат нормално. Няма отсъстващи ученици заради създалата се психоза.

IV. Координация на политиките за децата.

1. Заседания на Национален съвет за закрила на детето

На 14 февруари 2019 година беше проведено първото заседание на Националния съвет за закрила на детето (НСЗД). Дневният ред включва представяне на следните документи: проект на Доклад за изпълнението на Националната програма за закрила на детето 2018 г.; проект на Национална програма за закрила на детето 2019 г.; проект на Доклад, отчеташ изпълнението на План за действие (2017-2018 г.) за 2018 г. към Националната програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца (2017-2020 г.) и проект на План за действие за периода 2019-2020 г. към Национална програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца (2017-2020 г.). След обсъждане на представените документи, членовете на Съвета гласуваха и приеха представените по-горе документи единодушно.

На 26 ноември 2019 г. се проведе Тържествено заседание по случай 30-та годишнина от приемането на Конвенцията на ООН за правата на детето, в зала „Гранитна“, Министерски съвет, гр. София. В заседанието участваха заместник министър-председател по икономическата и демографската политика, министър на труда и социалната политика, омбудсман на Република България, представител на парламентарната Комисия по въпросите на децата, младежта и спорта, на Министерството на вътрешните работи, представител на България в Комитета по правата на детето, на УНИЦЕФ за България, на Върховния комисариат на ООН за бежанците в България и представител на Съвета на децата към председателя на Държавната агенция за закрила на детето. На това заседание беше направен исторически преглед на постигнатото от Република България по отношение изпълнението на Конвенцията на ООН за правата на детето от ратифицирането ѝ до този момент. На това заседание, членовете на Националния съвет за закрила на детето взеха решение за създаване на обща декларация, с която да бъдат потвърдени ангажиментите на най-високо политическо ниво към бъдещите политики за детето в България, което предложение се прие единодушно.

2. Съвет на децата – детско участие

Съветът на децата към председателя на Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) е учреден през 2003 г. в изпълнение на основните принципи на Конвенцията на ООН за правата на детето и Закона за закрила на детето. Той включва по един представител на децата от всяка административна област на Република България с мандат от 2 години. Целта на неговото създаване е да насърчи детското участие в процесите на изработване на политики за децата и вземане на решения (основната му

мисия е да представя детската гледна точка). Децата сами избират помежду си председател, заместник – председател, секретар и летописец, които се гласуват и избират на заседание.

През 2019 г. са проведени 2 редовни заседания (месец март и месец септември) на Съвета на децата в гр. София.

По време на тези заседания Съвета на децата приеха нов устав.

Една от важните техни инициативи през изминалата година беше становището им относно съвместната работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст. Друга инициатива на членовете на Съвета е кампанията посветена на здравословния начин на живот - “Здравословно и безопасно лято”, която се провежда ежегодно в много градове на страната.

Всички дейности, които се осъществяват по време на техните заседания дават възможност на децата да обменят знания, учат се на морални и интелектуални ценности, обсъждат начините за взаимодействие с държавни и неправителствени организации на национално и регионално ниво, и изразяват своята позиция за политико-социалния живот в страната ни.

Чрез този пряк диалог с децата, ДАЗД насърчава детското участие във взимането на решения, които касаят детските права.

3. Консултативен съвет към ДАЗД.

През 2019 година Консултативният съвет по въпросите на децата, към председателя на Държавната агенция за закрила на детето изпълни основната си функция, свързана с консултиране и подпомагане на дейността на агенцията.

В тази връзка, през отчетния период бяха проведени 2 (две) заседания. На 21-ви февруари 2019 г. бе проведено първото заседание, на което беше представен Отчет на дейността на Консултативния съвет по въпросите на децата за 2018 г., направени бяха предложения за промени в Правилника за организацията и дейността на този съвет, както и е представена информация за процеса на създаване на Националната стратегия за детето 2019-2030 г.

Второто заседание беше проведено през месец юли 2019 г. на което беше представена актуална информация за състоянието на Националната информационна система, беше проведена широка дискусия по препоръките от доклад, изготвен от УНИЦЕФ по поръчка на МТСП, за системата за закрила на детето, беше дискутирана Националната телефонна линия за деца 116 111, както и обсъдени предложения за отбелязването на 30-годишнината на Конвенцията на ООН за правата на детето.

4. Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция.

Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) извършва ежегоден доклад за прилагането на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция. Докладът е изготвен през 2019 година на база на утвърдена методология и сравними индикатори. Същият съдържа обобщени данни и информация за 2018 г. Източниците на информация са Министерство на вътрешните работи, Агенцията за

социално подпомагане и Областните администрации, а ДАЗД, като институция с координираща функция, обобщава и анализира резултатите на национално ниво.

От началото на 2018 г., Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) въведе електронно отчитане, посредством информационни карти, които се попълват онлайн чрез регистрацията на сайта на агенцията.

При обобщаването на подадената информация за 2018 г. е установено разминаване в данните, постъпили от различните видове институции. За целите на анализа са използвани данните, подадени от Регионалните дирекции за социално подпомагане (РДСП), предвид тяхната най-пряка ангажираност с разглеждания проблем.

По данни на Регионалните дирекции за социално подпомагане (РДСП), през изминалата 2018 г. са проведени общо 1 469 екипни срещи, а на местно ниво има създадени 267 междуведомствени екипа за работа по Координационния механизъм. Данните на областните дирекции на МВР сочат 1 186 срещи, а по информация на областните администрации те са 1 396. От разминаването в тези данни става ясно, че институциите не водят еднаква статистика. Критериите за обработка на данните не са уеднаквени, различните институции по различен начин отбелязват и водят регистрите си, което от своя страна води до разминаване. Ето защо и в заключението на Доклада за 2018 г., Препоръка №1 (от общо 6 Препоръки) на Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) е да се подобри взаимодействието между ангажираните институции, които предоставят информация на ДАЗД във връзка с отчитането на данните от информационните карти за Координационния механизъм.

Според обобщената информация от РДСП, през 2018 г. мултидисциплинарните екипи са разгледали общо 1 416 сигнала. Водещо място заемат сигналите за насилие, подадени от МВР (226 броя), както и тези, подадени от родители (223 броя). От Националната телефонна линия за деца 116 111 са отчетени по-малко сигнали в сравнение с 2017 г., общо 90 броя. Както и в предходните години, остава изключително нисък относителният дял на сигналите, подадени от личните лекари на децата и от образователните институции. През 2016 г. и 2017 г. почти половината от сигналите, по които се е събирал мултидисциплинарният екип, се отнасят до физическо насилие – 41%. През 2018 г. дялът на тези сигнали отново е най-висок – 42%. Следват сигналите, свързани със сексуално насилие (21%) и с психическо насилие (19%). Най-много проведени кризисни интервенции има в област София-град – 19 броя, следват областите Кърджали – 13 броя и Шумен – 8 броя, като се наблюдава липса на единно разбиране за понятието „кризисна интервенция“.

В тази връзка, след направения мониторинг на данните, от страна на Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) са отправени общо 6 Препоръки.

5. Координационния механизъм за рефериране и обгрижване на случаи на непридружени български деца и деца – жертви на трафик, завръщащи се от чужбина (подписан на 09.11.2005 г.).

Друга важна дейност, която осъществи през 2019 година ДАЗД е мониториране на действащия Координационния механизъм за рефериране и обгрижване на случаи на непридружени български деца и деца – жертви на трафик, завръщащи се от чужбина.

От направения анализ е видно, че през изтеклата година служителите от агенцията са работили по 17 случая, свързани с български деца, които са били жертви на трафик,

От направена справка за последните три години е видно, че случаите през 2018 г. са най много (23). Случаите на деца жертви на трафик през 2019 г. и 2017г. са почти еднакви на брой. / виж таблица 1/.

Таблица № 1

Година	2017	2018	2019
Брой случаи	18	23	17

През изтеклата година се запазва следната тенденцията-в случаите на трафик да бъдат замесени най-много момичета (16 момичета и 1 момче).

Средната възраст от общия брой на тези случаи е 14.5 години, като най-високата възраст е била 17 години, а най-ниската 9 години. Децата в непълнолетна възраст са били 15, а останалите 2 са малолетни.

В таблица № 2, са представени разпределенията по вид на експлоатацията на децата за 2019 г.

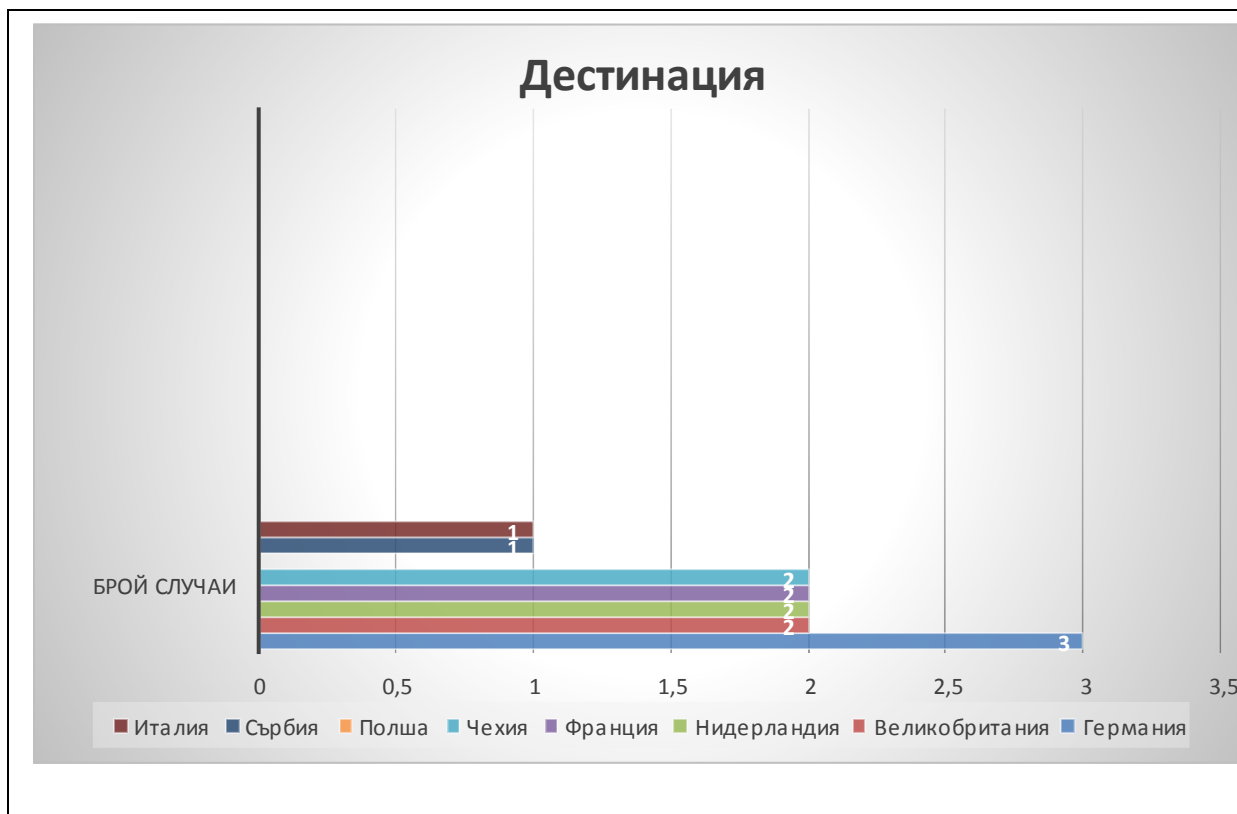
Таблица № 2

ВИД ЕКСПЛОАТАЦИЯ	<i>Сексуална</i>	<i>Трудова</i>	<i>Джебчийство</i>	<i>Просия</i>
БРОЙ СЛУЧАИ	11	1	3	2

Видно от данните по-горе, най-голям е броят на децата, жертви на сексуална експлоатация (тази тенденция се запазва и през последните няколко години). При идентифицирането на въпросните случаи, 8 от тях са били за проституция, а останалите 3 са свързани с ранни бракове.

Показателят, отнасящ се с дестинацията на държавите при децата, въввлечени в трафик показва, че за 2019 г. най-голям брой са случаите на деца от Германия /виж графика № 1/

Графика № 1

За поредна година с цел предотвратяване на нови опити за извеждане на малолетни и непълнолетни деца, от страна на председателя на Държавната агенция за закрила на детето бяха изготвени мотивирани становища до министъра на вътрешните работи за налагане на мярка по 76 а от Закона за българските лични документи. Тази правно регламентирана мярка за 2019 г., е била приложена за 16 деца, като 15 от тях са били върнати обратно в Република България.

6. Работа по случаи на деца с международен елемент.

Отчитайки спецификата на случаите за деца с международен елемент, е много трудно същите да бъдат квалифицирани и диференцирани по строго определен критерий. Голяма част от случаите, по които са работили експертите в ДАЗД, попадат в няколко категории и е трудно да бъде извлечен определящ белег. Въпреки това, систематизираната и групирана по представения начин информация дава ясна представа за динамиката на случаите на деца, които по някаква причина имат връзка с правна система на друга държава и са попаднали в обхвата на системите за закрила на децата. От друга страна, много ясно се очертава и значително увеличеният обем на преписките по случаи на деца през 2019 г., които имат трансграничен характер.

Информацията за конкретните случаи постъпва от различни източници, както и сезирането на ДАЗД се осъществява по различни информационни канали. През 2019 г. сигналите постъпват в ДАЗД преимуществено от българските посолства в чужбина. В голямата си част случаите са свързани с деца-мигранти, пребиваващи най-често в страна от ЕС със своите родители, при които е установен проблем в семейството

(насилие, negliжиране, изоставяне на новородени деца) и това е довело до намеса на системата за закрила на децата в съответната държава. МВнР също е основен източник на сигналите за български деца, които са родени и изоставени в чужбина от техните биологични родители. Най-често търсеното съдействие в тези случаи е за уреждане на гражданско-правния статут на децата и извършване на социални проучвания на биологичното семейство.

През 2019 г. в Държавната агенция за закрила на детето е работено по 309 случая на български деца с международен елемент, свързани със:

- социални проучвания за български деца и техните семейства, по молба на чужди социални служби, във връзка с реинтеграция в биологичното семейство в България или в чужбина, и/или предприета мярка за закрила на територията на чуждата държава;
- negliжиране, не полагане на грижи от страна на родителите, домашно насилие, опасност за физическото и емоционалното развитие на децата на български деца от страна на родителите им в чужбина, което е наложило предприемане на мерки за закрила от страна на чуждите социални власти;
- български деца, родени в чужбина, завърнали се в България заедно с техните родители без документи и гражданска регистрация, и съдействие за издаване на акт за раждане;
- родени и изоставени български деца в чужбина;
- деца в България, за които е необходимо социално проучване в чужбина /реинтеграция; проследяване на децата в чужбина/;
- случаи свързани с осъществяване на процедура по настойничество и попечителство на български деца в чужбина;
- нарушен режим на лични контакти, родителски конфликти и домашно насилие;
- водене на следствени действия от страна на полицията и прокуратурата свързани с български деца;
- отвличания на деца; родителско отчуждение;
- проучване на възможностите за издаване на разрешение с цел продължаване на пребиваването на територията на Република България за непълнолетно дете-гражданин на Украйна и за уреждане на неговия статут;
- искане за изготвяне на социално проучване на родители, близки или роднини от разширеното семейство по искане на социални служби на други държави и т.н.

Невъзможност от страна на родителите да осъществят контакт с децата си, въпреки заявеното желание и възможност да полагат грижи за тях. Тези случаи се наблюдават обикновено в страните Норвегия, Нидерландия и Швеция, когато има образувано гражданско дело съгласно приложимото национално законодателство. Във всички горепосочени случаи, за които ДАЗД е информирана предоставя становище по отношение на предприемането на мярка за закрила от страна на българските социални служби. Използват се всички възможности за сътрудничество, вкл. и Министерството на правосъдието. (Предвид продължаващата работа по един случаите, за които в този период имаше и голям медиен интерес, бяха организирани няколко съвместни срещи (ДАЗД, МП, МВнР и АСП) с бащата на детето с цел подкрепа на българския гражданин да възстанови контактите с детето си).

Предвид многообразието на случаите и различните действащи правни системи на държавите, от които се иска информация, експертите не разполагат с данни относно механизма на работа на органите за закрила на децата в някои от държавите и мястото и ролята на неправителствените организации в процеса на работа по случаи на деца. В тази връзка за успешното развитие на случаите се разчита изцяло на активното съдействие от страна българските дипломатически представителства в чужбина, които осъществяват контакта с местните социални служби или други органи за защита на децата.

7. Децата чужденци, търсещи или получили международна закрила в България

В Държавна агенция за закрила на детето (ДАЗД) постъпват писма от Държавна агенция за бежанците (ДАБ), съгласно сключено Споразумение от 2016 г., за сътрудничество, взаимодействие и обмен на информация. Следствие на получените писма, в агенцията се поддържа база с данни, касаещи непридружените деца-чужденци.

По данни с които разполага Държавната агенция за закрила на детето /ДАЗД/ през изминалата година, са били регистрирани на територията на България общо 763 деца-чужденци, като от тях: 620 – непридружени, останалите 143 са били придружени от своите родители.

При обработване на постъпилата информация за 2019 година се установи следното:

- От 620 непридружени деца-чужденци преминали през предходната година, 614 са били момчета, а останалите 6 са момичета.
- Относно показателя, свързан с годините на децата, средната възраст от общия им брой е 15.4 години, като най-ниската възраст е била 9 години, а най-високата 17. При 620 непридружени-деца чужденци 589 от тях са били на непълнолетна възраст, 25 в малолетна, а останалите 6 са навършили 18 години при постъпване на информацията в ДАЗД.
- От общия брой на непридружените деца-чужденци, които са били регистрирани за 2019 г., 80 от тях първо са били приети в Специалните домове за временно настаняване на чужденци към МВР /СДНВЧ/, след това към тях са били предприети мерки по реда на чл.15, ал.1 от ЗЗД и са били настанени в приемателните центрове на ДАБ.
- При разпределение на броя деца в местата за настаняване към ДАБ, най-много са били приети в Център за настаняване – Военна рампа /ПМЗ/ към РПЦ-София / виж таблица № 3/

Таблица 3

РПЦ – София (кв. Овча купел)	22
ПМЗ – Военна рампа	300
ПМЗ – Враждебна	38
РПЦ – Харманли	260
ОБЩО	620

При индикатора свързан със страната по произход на непридружените деца бежанци, се запазва тенденцията – най-много деца да са от Афганистан, като това са 512 деца или над 80 процента от общия дял на регистрираните.

По информация налична в ДАЗД 3 деца от регистрираните за 2019 г. са били преместени в социални услуги. По данни от социалните доклади от Отделите за закрила на детето към АСП, всички деца които са били настанени към РПЦ на ДАБ, им е било осигурено всичко необходимо за тяхното нормално функциониране до изясняването на техния статут.

От получена годишна справка от ДАБ, през предходната година, от общия брой придружени и непридружени деца бежанци – 185 са получили международна закрила, а 121 от децата са получили отказ за предоставяне на статут.

ДАЗД в качеството си на орган за закрила, регулярно изисква информация от компетентните социални служби, за състоянието на приетите деца-чужденци и спазването на техните права.

V. Деинституционализация на грижите за деца и развитие на социални услуги.

В изпълнение на политиката в областта на деинституционализацията на грижата за деца, реализирана чрез Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Република България” и по конкретно в Плана за действие към нея е регламентирано създаването на междуведомствена работна група (МРГ), която да управлява и координира този процес. Основните ангажименти на групата са свързани с управлението на цялостното прилагане на Плана за действие, наблюдението, оценката и координацията на конкретните дейности и политики.

Работната група се ръководи от заместник министър-председател, като в състава ѝ са включени министрите на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ), на образованието и науката (МОН), на здравеопазването (МЗ), на земеделието, храните и горите (МЗХГ), на финансите (МФ), на труда и социалната политика (МТСП) и представител на Националното сдружение на общините в Република България (НСОРБ).

Председателят на Държавната агенция за закрила на детето е секретар на МРГ. В тази връзка организационно-техническото обслужване е възложено на агенцията.

С цел подпомагане дейността на МРГ е създадена Постоянната експертна работна група (ПЕРГ), която има мандат да осъществява наблюдение на изпълнението на конкретните дейности по Плана за действие и да прави мониторинг и оценка на прилагането му. Основен ангажимент на групата е осигуряването на координацията между държавните институции, други организации и всички проекти, свързани с деинституционализацията на грижата за децата. При необходимост се извършва актуализация на поименния състав на ПЕРГ и МРГ, с оглед правилното им функциониране.

През 2019 година, съпредседатели на ПЕРГ бяха председателят на ДАЗД и изпълнителният директор на Фондация „Сийдър“, излъчен от неправителствените организации. В състава ѝ са включени представители на всички отговорни институции, ангажирани в процеса на деинституционализация – МС, МТСП, МЗ, МРРБ, МЗХ,

МОН, ДАЗД, АСП, както и представители на НСОРБ, УНИЦЕФ, ръководителите на всички проекти по Плана за действие. С цел ефективна координация с представителите на неправителствения сектор, работещи в областта на деинституционализацията на грижата за децата, като членове на групата с право на глас са включени и представителите на 5 неправителствени организации, номинирани по специално разработена процедура за подбор.

През първото тримесечие на 2019 г. е проведено 1 заседание на МРГ (18.03.2019 г.) и 2 редовни заседания на ПЕРГ (22.01.2019 г. и 26.03.2019 г.).

На заседание, проведено на 22.01.2019 г., на Постоянната експертна работна група (ПЕРГ) е обсъден и съгласуван проект на Мониторинговия доклад за периода 01.10.2016 г.-31.12.2017г. и бе гласувана промяна в мандата на членовете на ПЕРГ от неправителствения сектор от една на две години.

Предвид настъпили промени във ведомствата и организациите, ангажирани с процеса на деинституционализация, е актуализиран поименния състав на ПЕРГ, като е издадена Заповед № Р-13/01.02.2019 г. от председателя на МРГ.

На 18.03.2019 г. се проведе заседание на Междуведомствената работна група (МРГ) по управление и координация на процеса на деинституционализация на грижата за деца, сформирана със Заповед № Р-20/07.02.2018 г. на министър-председателя г-н Бойко Борисов. По време на заседанието бяха представени и приети Мониторинговия доклад за периода 01.10.2016 – 31.12.2017 г. по изпълнението на Актуализирания план за действие към Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Република България и направените промени по отношение на работата на ПЕРГ.

По време на проведеното на 26.03.2019 г. заседание на ПЕРГ бе представена от съпредседателя на ПЕРГ и председател на ДАЗД д-р Елеонора Лилова основната информация от заседанието на МРГ. Бяха приети промените за мандата на неправителствения сектор в ПЕРГ и отразяването им във Вътрешните правила. По време на заседанието е дискутирана темата свързана с изготвянето на Мониторингов доклад за 2018 г.

През второто тримесечие на 2019 г. са проведени 2 редовни заседания на ПЕРГ (на 11 и 25 юни) и две заседания на малката група, определена да изготви Мониторинговия доклад за 2018 г. Заседанията на малката работна група са проведени на 09.04.2019 г. и на 29.05.2019 г. със задача подготовката на проект на Мониторинговия доклад.

На заседанието, проведено на 11.06.2019 г. е обсъден проекта на Мониторингов доклад за 2018 г. и постъпилите искания от конкретни бенефициенти-общини за допускане на разширяване на целевата група за дневни услуги – Бяла Слатина, Берковица, Троян и Харманли. На 25.06.2019 г. по време на редовно заседание на ПЕРГ е обсъдено предложение за оптимизиране на съдържанието на Доклада и е обсъдено постъпило искане от община Бургас за допускане на разширяване на целевата група. Постъпилите искания за допускане на разширяване на целевата група са уважени и след единодушно приемане на предложението, са изпратени писма до общините с решението на ПЕРГ.

През третото тримесечие на 2019 г., на 18.07.2019 г., е проведено редовно заседание на МРГ, по време на което единодушно е приет Мониторинговия доклад за

периода 01.01.-31.12.2018 г. и е представен на Междуведомствената работна група по деинституционализация. Проведено е и едно редовно заседание на ПЕРГ (02.07.2019 г.) по време на което се дебатира необходимостта от създаване на рамка за набиране на информация от институции в ПЕРГ, като се прие да се обмислят начините за осъществяване на такъв тип обмен на данни.

В последното тримесечие на 2019 г., на 25.11.2019 г., е проведено редовно заседание на МРГ, по време на което е разгледан и обсъден доклад на Интернационал за правата на хората с увреждания относно т.нар. „групови домове“ в България. Взе се решение да се изготви писмо до МРГ, в което провокирана от Доклада на американската организация „Интернационал за правата на хората с увреждания“, ПЕРГ да реферира към Анализа на резидентната грижа и Мониторинговите доклади, където членовете са идентифицирали конкретни пропуски и проблеми, направили са препоръки и са дали предложения за конкретни мерки, чието изпълнение до голяма степен би гарантирало промяна в позитивна посока на предлагането на социални услуги от резидентен тип. Дискутирано бе и необходимостта от актуализиране на Плана за действие за изпълнение на Националната стратегия.

Във връзка с постъпили искания от общините Казанлък и Ловеч за допускане на разширяване на целевата група на потребители на социални услуги, е проведено неписъствено гласуване сред членовете на ПЕРГ. След единодушно приемане на предложенията, са изпратени писма до общините с решението на ПЕРГ за допускане на разширението.

През 2019 г., с активното съдействие на експертите на ДАЗД (членове на секретариата на ПЕРГ), както и благодарение на дейността на представителите на агенцията, членове в работната група са постигнати много добри резултати, във връзка с мониторирането на процеса на деинституционализация в България, както и за подпомагане на дейността на общинските структури, стопанисващи социални услуги за деца и семейства на територията на няколко общини. Очакванията за следващата година са ПЕРГ да продължи дейността си с обновен състав, съгласно действащата нормативна уредба.

VI. Участие в международни форуми

По покана на Синдикат „Образование“ към Конфедерация на труда „Подкрепа“ Председателят на Държавна агенция за закрила на детето взе участие в „Панаир на образованието“, в гр. Лондон, Великобритания. Събитието се състоя в периода от 23 до 27 януари 2019 г. Всяка година, този форум събира представители на организации, работещи в областта на образованието, младежта и технологиите, които осъществяват обмен на идеи и практики, чрез които трансформират обучението и образователната система за по-добро бъдеще на децата. В рамките на форума бяха представени редица проучвания в областта на образованието, младежта и технологиите. Бяха представени редица софтуерни и хардуерни продукти, които са приложими навсякъде, в зависимост от потребностите на децата, тяхната възраст и интереси.

В периода 1-3.04.2019г. Председателят на ДАЗД, заедно с деца от Съвета на децата към ДАЗД посетиха Европейския парламент по покана на български

евродепутати. Там те проведеха различни срещи, а децата взеха участие в заседанието на Европарламента.

Председателят на агенцията взе участие в шестото (21-22 май 2019 г.) и седмото (12-14 ноември 2019 г.) заседание на Ad Hoc Комитета по правата на детето към Съвета на Европа. Комитетът е създаден с цел да проследява прилагането на Стратегията на Съвета на Европа за правата на детето 2016-2021, да предоставя възможност за обмяна на опит и добри практики в областта на правата на детето, да предоставя експертиза при разработването на законодателство, политики, практики, свързани с прилагането на международните стандарти, свързани с правата на детето на национално ниво. Седмото заседание беше съпътствано от конференция „Рedefиниране на властта: укрепване на правата на детето като ключ към Европа, устойчива на бъдещето“. Двете събития са посветени на 30-та годишнина от приемането на Конвенцията на ООН за правата на детето.

VII. Изпълнение на проекти и инициране на нови

Държавната агенция за закрила на детето изпълнява Проект „Развити ефективни политики за спазване правата на децата“, финансиран от ОП „Развитие на човешките ресурси“. В рамките на 2019 г. за изпълнение на договора за Безвъзмездна финансова помощ бяха сключени договори с изпълнители по следните обществени поръчки: „Анализ на резултатите от проучването и на процеса по детско участие“ и „Провеждане на обучения на служителите на ДАЗД и представители на заинтересовани институции“. През месец декември 2019 г. планираните обучения бяха приключени успешно, с което сключеният договор беше изпълнен. Предстои приключване на изпълнението на договора за „Анализ на резултатите от проучването и на процеса по детско участие“.

Освен посочените по-горе поръчки беше обявена обществена поръчка с предмет „Проучване и анализ на системата за закрила и извеждане на констатации и препоръки за подобряване на нейната ефективност в краткосрочен и дългосрочен план, които да способстват за усъвършенстване на съществуващата нормативна уредба“. Същата беше обжалвана два пъти пред Комисията за защита на конкуренцията, чието решение беше в полза на възложителя – ДАЗД. Поръчката отново беше обжалвана пред Върховния административен съд, чието окончателно решение е в полза на агенцията. Изпълнението на проекта е удължен до 31.12.2020г.

Държавна агенция за закрила на детето (ДАЗД) участва като партньор в изпълнението на международен проект „Координиран отговор към насието и пренебрегването на деца чрез минимална база от данни - от планирането към практиката“ (Coordinated Response to Child Abuse and Neglect via a Minimum Data Set: from planning to practice 'CAN-MDS II') към Генерална дирекция „Правосъдие и потребители“ по работна програма „Права, равенство и гражданство“.

ДАЗД участва в този проект като партньор с други организации от различни държави. Изпълнението на проекта започна през месец ноември 2018 г. и съгласно сключеното споразумение срока приключва след 24 месеца.

Като част от проекта е предвидено тестването на разработената система CAN-MDS. CAN-MDS е разработена в рамките на приключилия проект „Координиран отговор на насието над деца и пренебрегването чрез минимална база данни“,

прилаган в консорциум от няколко държави. От българска страна участникът в консорциума е Югозападният университет „Неофит Рилски“, Благоевград. Разработен е инструментариум за апробиране на системата и за провеждане на обучения по нея. Идеята на системата е всички ключови участници в работата по случаи на насилие или пренебрегване на деца да имат достъп на различни нива до разработения софтуер за вписване на информацията. Софтуерът позволява проследяване на всеки един конкретен случай и допълване с информация, например насочване към нови услуги. Системата се приема като иновативна, защото използва обща методология за различните страни и е чувствителна към всички сектори, професионални среди и услуги, като ще запълни празнините в изследването на насилието в световен мащаб. В национален план въвеждането на системата ще подкрепи и изпълнението на международните ни ангажименти в тази насока.

VIII. Инициативи, кампании за промоциране правата на детето и изграждане на публичен

През изминалата година ДАЗД отбеляза 1-ви юни – Международния ден на детето с концерт и откриване на изложба от Национален конкурс за плакат на тема „Щастливи заедно“, в който участват ученици от училищата по изкуствата в страната. Празничната програма се проведе на амфитеатралната сцена (клуб "Кабана"), на територията на Националния дворец на културата и беше под патронажа на вицепремиера по икономическата и демографската политика г-жа Марияна Николова.

Паралелно със събитието, провеждащо се в НДК, на територия на Зимния дворец се проведе и детски футболен турнир, отново под надслов "Щастливи заедно". В спортната надпревара, участват деца в неравностойно положение и такива с изявени спортни дарби.

На 22 юни 2019г. ДАЗД проведе инициативата „Здравословно и безопасно лято“, която се реализира по идея на Съвета на децата към ДАЗД всяка година. През 2019 г. с подкрепата на Центъра за доброволци към Община Габрово, в парк „Маркотея“ се състоя на открито пространство за здравословни игри, занимания, практики и разнообразни ателиета. Събитието е от голямо обществено значение не само на местно ниво, но и на национално, тъй като има за цел да популяризира здравословното хранене и активния начин на живот сред децата, както и да насърчи доброволчеството. Партньори на събитието бяха местни неправителствени и доброволчески организации, габровски училища, РУО – Габрово, спортисти и артистични формации.

По повод честването на 30 години от приемането на Конвенцията за правата на детето на ООН, Държавната агенция за закрила на детето инициира редица събития, под наслов „Седмица за правата на детето“:

На 18 ноември 2019 г. беше проведена церемония по представяне на номинала на марка на Държавната агенция за закрила на детето, изработена в контекста на 30-та годишнина от приемане на този международен документ. Илюстрацията на марката символизира приемствеността между малки и големи в нашето съвремие. Тя пресъздава символично стълбата на мечтите на децата и родителите, които ги подкрепят, така както прокламират принципите, залегнали в Конвенцията. Официални гости на събитието бяха представители на Министерски съвет, Комисията по въпросите на

детето, младежта и спорта в 44-то Народно събрание, Министерството на труда и социалната политика, Министерството на образованието и науката, Министерството на здравеопазването, Агенцията за социално подпомагане, Столична община, Регионалното управление по образованието София-град, Синдикатът на българските учители и други.

На 26 ноември 2019 година, в Зала „Гранитна“ на Министерски съвет, се проведе Тържествено заседание на Националния съвет за закрила на детето (НСЗД). Поводът бе отбелязването на 30-годишнината от приемането на Конвенцията на ООН за правата на детето. Участие в заседанието взеха различни официални лица, представители на институции и организации, като: г-жа Марияна Николова – заместник министър-председател по икономическата и демографската политика, г-н Бисер Петков – министър на труда и социалната политика, г-жа Диана Ковачева – омбудсман на Република България, г-жа Зорница Русинова – зам.-министър на труда и социалната политика, г-жа Деница Сачева – зам.-министър на образованието и науката, г-н Евгени Стоянов – зам.-министър на правосъдието, г-жа Анелия Торошанова – парламентарна Комисия по въпросите на децата, младежта и спорта, г-н Георги Арабаджиев – заместник-главен секретар на Министерството на вътрешните работи, д-р Джейн Муита – представител на УНИЦЕФ за България, г-жа Петя Караянева – представител на Върховния комисариат на ООН за бежанците в България, Диян Калайджиев – председател на Съвета на децата към председателя на Държавната агенция за закрила на детето, г-н Фабрицио Дзарконе – представител на Световната банка за България.

На 20 ноември 2019 година, на официална церемония в Зала „Триъгълната кула на Сердика“, председателя на ДАЗД за втори път връчи наградата Отличителен знак „Аз гарантирам щастливо детство“. Чрез този знак агенцията подкрепя труда на общини, юридически лица, доставчици на услуги за деца, детски градини, училища, центрове за специална образователна подкрепа и др., в посока ефективност и качество на дейностите, свързани със защита на правата на децата. Официални гости на събитието бяха: г-н Бисер Петков – министър на труда и социалната политика, г-жа Зорница Русинова – зам.-министър на труда и социалната политика, г-жа Султанка Петрова – зам.-министър на труда и социалната политика, г-н Лазар Лазаров – зам.-министър на труда и социалната политика, г-н Живка Първанова – областен управител на град София, г-н Дончо Барбалов – зам.-кмет на Столична община, г-жа Ана Ананиева – заместник-изпълнителен директор на Агенцията за социално подпомагане, д-р Ваня Кастрева – началник на Регионалното управление по образованието – София-град.

На 21 ноември Държавната агенция за закрила на детето организира и проведе „Празник на доброто“ – Концерт-спектакъл с художествена програма и представяне на номинации.

Концерт-спектакълът беше посветен на 30-годишнината от приемането на Конвенцията на ООН за правата на детето. Той се проведе на 21 ноември 2019 г. (ден на християнското семейство и младеж), в зала 1 на Националния дворец на културата (НДК) и събра заедно всички посланици на доброто – деца, родители, представители на институции и организации. Бяха излъчени добри истории за хора доброволци, помогнали на деца и/или на семействата им в труден момент или при тежък инцидент.

Най-възбуждащите, от всички събрани истории от цялата страна, бяха популяризирани и наградени на по време на този спектакъл. Официални гости на събитието бяха: Негово Преосвещенство Белоградчишки епископ Поликарп - викарий на Софийския митрополит, г-жа Цвета Караянчева- Председател на НС, г-н Бисер Петков – министър на труда и социалната политика, г-жа Деница Сачева – зам.-министър на образованието и науката и г-н Славчо Атанасов – председател на Комисията по въпросите на децата, младежта и спорта към 44-то Народно събрание.

Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) инициира официално поставяне на Капсула на доброто в Народното събрание на Република България. Тържественото събитие се състоя на 22 ноември 2019 година в Парламента и бе осъществено с подкрепата на председателя на 44-то Народно събрание – г-жа Цвета Караянчева, и със съдействието на Комисията по въпросите на децата, младежта и спорта. Събитието беше уважено от г-жа Мария Габриел, министри и народни представители. Инициативата на Държавната агенция бе подкрепена също така и от други парламентарни комисии – Комисията по труда, социалната и демографската политика, Комисията по образованието и науката и Комисията по здравеопазването.

Капсулата на доброто съхранява в себе си ценни послания от днешните деца и юноши, както и от институции и организации, до идните поколения. В нея свои послания поставиха народни представители, омбудсманът Диана Ковачева, и други представители на различни държавни институции, призвани да работят за доброто на децата в България. Капсулата ще бъде отворена на тържествена церемония през 2030 година.

IX. Насоки, методики, методически указания

Дейността на служителите от Държавната агенция за закрила на детето се осъществява въз основа на разработени методики, утвърдени от председателя на ДАЗД. През отчетния период са разработени такива за пет тематични планови проверки по различни теми, а именно: „Работа по превенция на насилието на деца/ученици в училище, по преодоляване на проблемно поведение на детето/ученика, в критични ситуации“; „Работа по превенция на насилието на деца в детски градини, по преодоляване на проблемно поведение на детето, работа в критични ситуации“; „Взаимодействие на екипите по приемна грижа към общините с дирекциите „Социално подпомагане“ за оказване на подкрепа на приемните семейства при отглеждане на настанените деца и мерките, които се прилагат за тяхната реинтеграция и осиновяване“; Методика за извършване на тематична планова проверка относно спазване правата на детето от страна на АГ специалисти в случаи на наблюдаване на бременност и раждания от малолетни/непълнолетни момичета и Методика за извършване на тематична планова проверка в центрове за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания, центрове за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания с потребност от постоянна медицинска грижа и в дневни центрове за деца с увреждания.

Актуализирани са три методически ръководства: Практически насоки за действия, които работещите в образователните институции в сферата на средното образование трябва да предприемат в случай на инцидент, на насилие и в други

критични ситуации и протокол за докладване и последваща реакция; Практически насоки за работещите в образователната система за подкрепа на детето в ситуации на раздяла и конфликт между родители (за работещите специалисти в детските градини и училищата), които са предоставени на МОН за съгласуване, както и Методическо указание за работа по случай на деца в риск от родителско отчуждение. Последното е представено на изпълнителния директор на АСП за становище и съгласуване. През четвъртото тримесечие на годината от страна на служителите от агенцията е организирана и проведена работна среща с представители на АСП за обсъждане на изготвения проект. Разработени са Правила за безопасност на децата и учениците в компютърната мрежа в детската градина, училището и в интернет, в партньорство с ГДБОП и Националния център за безопасен интернет.

Х. Сключване на споразумения, предложения за промяна на нормативни актове.

В изпълнение на разпореждане на Върховна административна прокуратура от страна на Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД), бе сформирана междуведомствена работна група за разработване на предложения на текстове за привеждане на съдържанието на Наредбата за специализирана закрила на деца на обществени места (НСЗДОМ) в съответствие с чл. 8, ал. 7 от Закона за закрила на детето.

Участие при разработването на текстовете по Наредбата взеха представители на:

- ДАЗД, Министерство на труда и социалната политика, Министерство на вътрешните работи, Министерство на образованието и науката, Държавната агенция за бежанците, Агенцията за социално подпомагане, Националното сдружение на общините в Република България (повече от половината от членовете на експертната работна група са юристи).

- Предложените текстове за изменение и допълнение на Наредбата са свързани с регламентиране на ред за удостоверяване качеството на придружител на непълнолетно дете, навършило 14-годишна възраст след 22:00 ч., от страна на родител, настойник, попечител или лицето, което полага грижи за детето, който не може да го придружи на обществени места. Изготвен е също и проект на декларация, с която родителят, попечителят или друго лице, което полага грижи за детето, съгласно Закона за закрила на детето, удостоверява качеството на придружителя на детето, по ред, определен с предложените изменения в наредбата.

- Предвидено е декларацията да не бъде предоставяна на трети лица, а да се съхранява от придружителя.

- Предвид спазването на Общия регламент за защита на личните данни (Регламент (ЕС) 2016/679), както и обстоятелството, че декларацията съдържа лични данни, писмено е изискано становище от председателя на Комисията за защита на личните данни (КЗЛД) дали така изготвения документ гарантира спазването на горесцитирания Регламент, както и на другите нормативни актове в областта на защита на личните данни. На 02.08.2019 г. постъпи писмо от КЗЛД, в което е изложен правен анализ на поставените въпроси. В заключение на същото е отразено становището на четиричленна комисия от КЗЛД, видно от което така изготвената декларация отговаря

на изискванията за защита на личните данни, заложи в Регламент (ЕС) 2016/679 и Закона за защита на личните данни.

- Предложенията за изменение и допълнение на Наредбата за специализирана закрила на деца на обществени места са изпратени на министъра на труда и социалната политика, министъра на вътрешните работи и на Върховна административна прокуратура.

- Съгласно чл. 5б, ал. 2 от Закона за закрила на детето, специализираната закрила на деца на обществени места се осъществява при условия и по ред, определени с наредбата на Министерския съвет по предложение на министъра на труда и социалната политика, министъра на вътрешните работи и председателя на Държавната агенция за закрила на детето.

- С предвидените промени органите на МВР ще могат да упражняват своите функции на административнонаказващи органи, като при осъществяването от тях проверки вече ясно, нормативно регламентирано ще се удостоверява качеството на придружител на непълнолетно лице и по този начин няма да падат издаваните наказателни постановления в съд. Съгласно разпоредбите на чл. 46, ал. 1 от Закона за закрила на детето нарушенията по чл. 45, ал. 2 и 3 от същия закон се установяват с акт от полицейските органи, а наказателното постановление се издава от директора на областната дирекция на Министерството на вътрешните работи или от оправомощено от него длъжностно лице.

XI. Административна и административнонаказателна дейност

1. Достъп до обществена информация

През 2019 г. в Държавна агенция за закрила на детето са постъпили 17 заявления за достъп до обществена информация. През този период са подготвени 11 решения за предоставяне на пълен достъп до обществена информация и 4 решения за отказ за предоставяне на достъп до обществена информация. Представен е достъп до обществена информация при наличие на надделяващ обществен интерес с 1 решение.

В 1 от случаите на основание чл. 32, ал. 1 от Закона за достъп до обществена информация, заявлението е препратено по компетентност до изпълнителния директор на Агенцията за социално подпомагане.

Разпределението на заявленията според профила на заявителите е както следва:

- Заявления, подадени от граждани – 9;
- Заявления, подадени от фирми – 3;
- Заявления, подадени от НПО – 5.

2. Административнонаказателна дейност

През 2019 г. от инспекторите на Главна дирекция „Контрол по правата на детето“ (ГДКПД) към ДАЗД са съставени двадесет и три (27) акта за установяване на административно нарушение (АУАН), както следва:

- За нарушение на чл. 45, ал. 5 от ЗЗДет. за предоставяне на социална услуга без издаден лиценз от ДАЗД са съставени 4 АУАН;
- за нарушение на чл. 45, ал. 9 за неизпълнение на задължително предписание 1 бр.;

- за нарушение на чл. 45, ал. 11 от ЗЗДет. са съставени **4** АУАН за неизпълнение на задължението за съдействие, за информиране на органите за закрила за нуждата от закрила на дете в риск;
- за нарушение на чл. 45, ал. 12 от ЗЗДет. – за разпространение на сведения и данни за дете са съставени **18** АУАН

Съставени АУАН за януари-декември 2019 г.	Общо 27
Нарушение на чл. 45, ал. 5 от ЗЗДет.	4 бр.
Нарушение на чл. 45, ал. 11 от ЗЗДет.	4 бр.
Нарушение на чл. 45, ал. 12 от ЗЗДет.	18 бр.
Нарушение на чл. 45, ал. 9 от ЗЗДет.	1 бр.

За 2019 г. от инспекторите са съставени общо 27 Акта за установяване на административно нарушение, като най-голям е броят на нарушенията по чл. 45, ал. 12 от ЗЗДет. – 18 АУАН, които са за разгласяване на сведения и данни за деца от страна на медиите.

3. Предложения за дисциплинарни наказания – през 2019 г. от страна на служителите на ДАЗД са дадени 6 предложения за търсене на дисциплинарна отговорност на основание чл. 63, ал. 5 от ППЗЗдет.

4. Държавната агенция за закрила на детето осъществява чрез юрисконсултите процесуално представителство, във връзка с административнонаказателна дейност.

Към 31.12.2019 г. агенцията има общо 44 дела, които са в различни съдебни фази, както следва-19 дела пред Районен съд; 9 дела пред Административен съд и 7 дела пред Върховния административен съд; По 9 дела председателят на ДАЗД е привлечен в качеството си на заинтересована страна в Комисията за защита от дискриминация.

5. Процесуално представителство по административни преписки:

По съдебни дела, по които агенцията е страна и при обжалване на актове на председателя, издадени в кръга на неговата компетентност, през отчетния период беше осъществено процесуално представителство, както и бяха изготвени писмени становища пред съответните съдилища по общо 40 съдебни заседания по образувани дела, по които бяха изготвени жалби и становища до съд, ведно с окомплектоване на административните преписки.

XII. Жалби и сигнали на граждани и юридически лица

През 2019 г. служителите на Държавната агенция за закрила на детето са работили по 3489 бр. преписки, от които от предходни месеци и години са 1260 бр. Новопостъпилите през 2019 г. жалби и сигнали са 2229 бр., като от тях 780 бр. са подадени от физически лица, 356 бр. от сигналите са подадени от юридически лица, а случаите, в които инспекторите от ГДКПД са се самосезирали са 339 бр. На Националната телефонна линия за деца 116 111 са подадени 754 бр. сигнала. Най-високият дял от новопостъпилите преписки касае различните форми на насилие над

деца – 572 бр., което представлява 38 % от новопостъпилите сигнали. Преобладаващата част от тези жалби, касаят случаи на упражнено физическо насилие над деца – 213 случая, на второ място от общия брой сигнали за насилие са тези за системен отказ от полагане на грижи или незачитане на основни нужди на детето от страна на неговите родители (неглижиране) – 171 случая, следват сигналите за упражнено психическо насилие над деца – 108 бр. и за сексуално насилие или блудство с дете – 53 бр. В 27 бр. от жалбите се поставя като проблем използването на неподходящи и уронващи достойнството на детето методи на възпитание. В голяма част от сигналите подателите посочват повече от един вид насилие.

На второ място по засегната проблематика са преписките, които касаят деца в риск и необходимост от предприемане на мярка за закрила – 220 бр., които представляват 15 % от общия брой на новопостъпилите преписки. Проблемите, които са застъпени в тези преписки са нарушени права и необходимост от предприемане на мярка за закрила на деца, поради неподходящи условия за отглеждане и възпитание, липса на адекватно задоволяване на здравни и образователните потребности, както и риск от отпадане от образователната система, неприемливо поведение и/или агресия спрямо и между деца, прояви на дискриминация, липса на законов представител и др.

В 143 бр. от депозираните в ДАЗД нови жалби и сигнали, са застъпени проблеми, които касаят спорове за упражняване на родителски права и нарушени лични контакти на родителите с деца. Ангажирането на държавните институции в повечето случаи не решава проблема за детето, тъй като тези родители не полагат никакви усилия, за да подобрят отношенията помежду си в името на детето и да го предпазят от психични травми. Значителна част от тези спорове са правно разрешени чрез влязло в сила съдебно решение, или определение на съда за привременни мерки, регламентиращо режима на лични контакти, които се нарушават от единия или другия родител, но независимо от това от родителите не се спазва постановеното решение на съда.

Изразено недоволство и несъгласие от работата на служителите от отделите за закрила на детето към Дирекции "Социално подпомагане" е посочено в 78 бр. от новообразуваните преписки. Най-често посочените проблеми касаят предприети или непредприети мерки за закрила, недоволство от съставените социални доклади по искане на съда, изразено или неизразено становище на социалния работник, неудовлетворение от предоставени консултации по процедурни въпроси и др.

През отчетната година в ДАЗД са постъпили 15 жалби, които касаят търсене на съдействие за разрешаване на жилищни и материалните проблеми на семейството, настаняване на дете при близки и роднини и реинтеграция, възможности за подпомагане на семейството по реда на ППЗЗД и на ППЗСП, поради срещани финансови затруднения на семейството. Решаването на тези проблеми не е от компетентността на ДАЗД и се налага да бъдат ангажирани други институции. Жалбите, постъпили в ДАЗД и в които са поставени въпроси, свързани с различни производства и процедури през 2019 г. са 36 бр. Най-често в тях са поставени въпроси, изискващи юридическа консултация или насочване по компетентност към други институции.

През 2019 г. в ДАЗД са постъпили 135 сигнала, в които е представена информация за възникнали произшествия и трагични събития с деца, породени от различни обстоятелства. През годината са постъпили 88 бр. сигнала за противообществени прояви на деца – 88 бр. и 20 сигнала, които са свързани с медийни продукти с неподходящо съдържание за деца или с тяхно участие.

Преписките, които са образувани след подаден сигнал за ранно съжителство или брак с ненавършили пълнолетие деца са 25 бр., а 8 бр. от сигналите касаят незадоволително качество на предлаганите грижи за деца в социална услуга от резидентен тип.

С оглед поставената проблематика, останалата част от новообразуваните в ДАЗД преписки не попадат в посочените по-горе групи. Получените 223 сигнала касаят: дължим данък и изтичане на давност; публикувана информация в OLX; неприемливо поведение на дете в детска градина; риск от отпадане от образователната система; необходимост от съдействие за настаняване на детето в специализирана институция/услуга резидентен тип; необходимост от съдействие на кандидат – осиновител; недоволство от работата на служител на ДАЗД; проучване за изпълнението на задължението за съдействие; съобщение от окръжен съд за изготвяне на социален доклад за състоянието на дете; проучване желанието на майката да отглежда дете в чужбина; сигнал за замърсен въздух на пътно платно, който децата дишат; сигнал за дете, чийто родител не е потърсил издадената на момчето лична карта; необходимост от психологическа подкрепа за деца и персонал на училище, в което е избухнал пожар; запитване на медия за броя деца, родени от непълнолетни майки; запитване на медия за изчезнало 2-годишно дете; въвличане в неподходящи за деца дейности; опасно приложение за смартфон; дейност на езотеричен център; изискани становища и информации, по въпроси свързани с: антикорупционни комуникационни мерки и кампании; предоставяне на информация на журналисти относно дейността на ГДКПД, запитване относно тежки ученически раници, компютри, мобилни телефони, камери, селфита и др.; издирване на деца – 3 бр.; регулиране на междусъседски взаимоотношения – 2 бр.; необходимост от съдействие за лечение на дете; насилие над лекар от майка на болно дете; полагане на труд от страна на дете в нарушение на разпоредбите на Кодекса на труда; дете, за което е имало съмнение, че е заразено с ХИВ и посещава училище; трудова експлоатация (използване за просия или джебчийство, в страната); необходимост от съдействие за осигуряване на работа на лицата, които полагат грижи за детето; липса на информация за собствено дете, за което се грижи другият родител; становища и информации, по въпроси свързани с: определяне на допълнителни дати за Национално външно оценяване; данни за размера на полаганата пенсия; контрол и ограничаване закупуването от непълнолетни на електронни цигари от интернет сайт; недоволство от услугите на мобилен оператор; удовлетворение от услугите в ДМСГД и искане да не се закрива; становище в подкрепа на декларацията на Българската педиатрична асоциация; заболели деца от Хепатит А от ЦНСТ и ЦСОП; информация относно изпълнените дейности от ДАЗД по Плана за действие 2016 – 2018 г. по Националната стратегия за хора с увреждания 2016 – 2020 г. и 2 бр. запитвания от областна и общинска администрация; фалшив профил с име и снимка на дете публикуван в мрежата; възмущение от публикация на сайта на ДАЗД;

сигнал срещу мобилен оператор; дискриминация на дете в детска градина; детска градина, надраскана с хомофобски и нацистки надписи; за рушаща се сграда в детска градина; искане от органите на МВР за уреждане на попечителство на дете, което е било настанено в ДДЛРГ; въвличане в политически, религиозни и синдикални дейности; употреба на наргилета от непълнолетни; нарушени контакти между баба и внучка; съдействие от енергийния омбудсман на ЧЕЗ-България; събаряне на незаконни постройки; неприлични снимки в социална мрежа; употреба на алкохол на детска площадка; нередности в заведение с детски кът; ползване на имот за предоставяне на социална услуга и др.

При някои от подадените жалби се създават затруднения, във връзка с непосочен конкретен проблем, като в тези случаи се налага от подателя да бъде изисквана допълнителна информация. Наблюдава се тенденция за по-ясно дефиниране на проблемите от страна на подателите към Държавната агенция за закрила на детето. Все по-често гражданите сигнализират за извършване на проверки за спазване на правата на детето в обектите, подлежащи на контрол от страна на агенцията.

XIII. Заключение

Основно предизвикателство в работата на ДАЗД през настоящата година може да се отбележи липсата на действаща Национална стратегия за детето, на Национална програма за закрила на детето за 2019 г., както и на План за действие за периода 2019-2020 г. за изпълнение на Националната програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца (2017-2020). Държавната агенция за закрила на детето счита, че приемането на национално ниво на тези важни документи би осигурило приемственост с поетите вече ангажименти от държавата и цели в политиките за деца, както и би дало дългосрочна перспектива за това как те да бъдат надградени и ориентирани към бъдещето.

Въпреки негативните обществени настроения спрямо разработените стратегически документи, ДАЗД доказва по убедителен начин способността си за вземане на важни стратегически решения в критична ситуация, за работа в екип и целенасочени упорити действия за популяризиране дейността си сред широки обществени слоеве.